

časopis

24

chráněná krajinná oblast



SLAVKOVSKÝ LES



ARNIKA

INFORMAČNÍ A METODICKÝ LIST · CHKO

Č. 24 • 1990

HVĚZDOVKA ČERVENAVÁ	115	ZDENĚK KLUZÁK
OBLAST KLIDU KOSÍ POTOK	116	STANISLAV WIESER JAN HARVÁNEK
O DVOU SLAVNÝCH KYSELKÁCH	118	STANISLAV BURACHOVIČ STANISLAV WIESER
KE SPRÁVNÉMU POUŽÍVÁNÍ SLOV	120	VÁCLAV SKUHRAVÝ
ZPRÁVY SPRÁVY	121	ELLEN VOLAVKOVÁ
DOBROVOLNÝ AKTIV - 1989	122	ELLEN VOLAVKOVÁ JINDŘICH HORÁČEK
DOMINANTA LÁZNÍ KYNŽVARTU	123	MIROSLAV TRÉGLER
PTACTVO SPR HOLINA	124	DĚTMAR JÄGER
ZÁJEZDNÍ HOSTINEC SPIEGEL (SILNICE) U ARNOLTOVA	128	JOSEF BRTEK
MANIPULACE S HANDICAPOVANÝMI ŽIVOČICHY	130	FRANTIŠEK ČEČIL
.ZAPOMENUTÁ OPERA HANS HEILING	131	STANISLAV BURACHOVIČ
VRBA BORŮVKOVITÁ VE SLAVKOVSKÉM LESE	134	JAROSLAVA NESVADBOVÁ JAROMÍR SOFRON
NÁVŠTĚVOU U KOLEGU CHKO ŠUMAVA	136	KOLEKTIV
MUFLONÍ ZVĚŘ	139	RABŠTEJNEK/PORUBA HANZÁK
INFORMACE	141	JAN HARVÁNEK
ROVNÁ	142	STANISLAV WIESER
ZNOVU KOUPÁNÍ NA KLADECKÉ	143	MIROSLAV TRÉGLER
O KARLOVARSKÉM ZŘÍDELNICTVÍ	144	STANISLAV BURACHOVIČ
OCÚN JESENNÍ	147	JAN HARVÁNEK

ARNIKA - informační
a metodický list, jako
nepravidelník vydává
Správa CHKO Slavkovský
les (KSSPPop Plzeň) pro
aktiv dobrovolných spo-
lupracovníků CHKO SL.

Neprodejná tiskovina
určená pouze pro vnitřní
potřebu. Tisk povolen
OK ONV Cheb (T-18-75-PE).

Uzávěrka této čísle
15. ledna 1990 (č.24/90).

ZA PŮVODNOST A OBSAHOVOU
SPRÁVNOST PRÍSPĚVKU RUČÍ
AUTORKA.

Řídí redakční rada ve
složení:
RNDr. Jaroslav Boček
PhDr. Stanislav Burachovič
Ing. Josef Královec, CSc
Ellen Volavková, prom.psych.

Odpovědný vedoucí a gra-
fická úprava: Jan Harvánek

Barevná fotografie na přední
straně obálky:

OCÚN JESENNÍ NA LOUKÁCH
U LÁZNÍ KYNŽVARTU

foto: Jan Harvánek

Barevná fotografie na zad-
ní straně:

HVĚZDOVKA ČERVENAVÁ

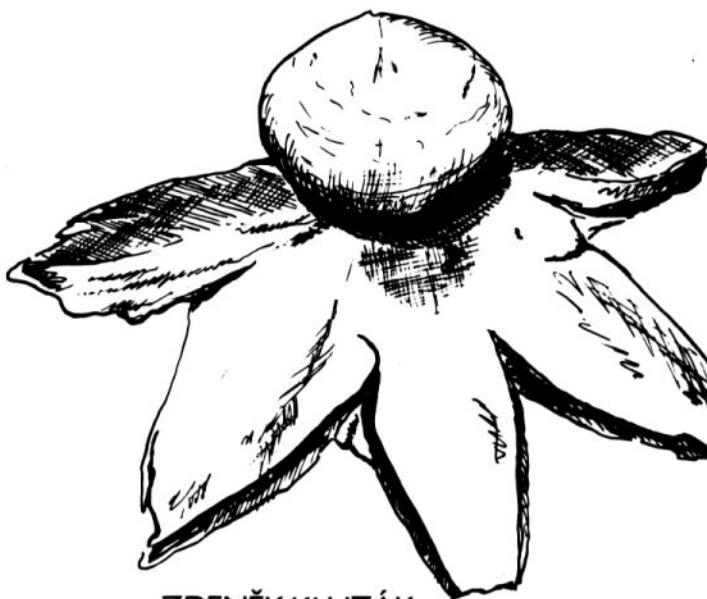
foto: Stanislav Wieser

Adresa redakce:

SPRÁVA CHRÁNĚNÉ KRAJINNÉ OBLASTI
SLAVKOVSKÝ LES

U SOKOLOVA 119/15
353 01 MARIÁNSKÉ LÁZNĚ

Tisk: SLUŽBY KARLOVY VARY
Tisk barevné obálky: TISKÁRNY S. MARTIN



ZDENĚK KLUZÁK

hvězdovka červenavá

Hekne-li se houba, každý si nejspíše vybaví buclatý hřib sedící v mechu ve stínu pod smrčkem, nebo homosný křemenáč svítící na dálku svým oranžovým kloboukem, případně ztepilou bedlu vysokou či muchomůrkou červenou, nesporně jeden ze skvostů našich lesů. Pojem houba je většinou v naší myslí spjat s představou druhu s kloboukem a třeněm.

Bohatost tvarů plodnic je však daleko větší. Některé druhy mají plodnice keříkovité, kyjovité, konzolovité, nálevkovité, luppenité, jazykovité, kulovité, mozkovité, či jen jako blána na substrátu přilehlé. Bohatostí tvarů vynikají zejména houby břichatkovité (Gasterales), například květnatec Archerův, který je podobný mořské hvězdici nebo taková číšenka rýhovaná v mnohých vzbudí podezření, že nejde o objekt zájmu entomologů.

Stejně pozoruhodné jsou hvězdovky (Geastrum). Mladé plodnice jsou kulovité nebo krátce hruškovité, bud celé nebo alespoň zčásti ukryté v půdě. Zráním puká vnější okrovka v několik cípů, které se sklánějí k zemi a vynášeči vzhůru kulovitou vnitřní okrovku, sedící uprostřed jako malá pýchavka, opatřenou na vrcholku otvorem, jímž jsou vyprášovány výtrusy. Mechanika ústí působí tak, že za sucha je ústí uzavřeno a vyprášování výtrusů je znemožněno. Za vlhka,

zvláště za deště, se vnitřní okrovka rozvlní a stává se jakýmsi pneumatickým balónkem, který účinkem nárazu dešťových kapek vyfukuje v obláčích spórovou hmotu otevřeným ústím, podobně jako činná sopka z jícnu kouř a popel.

Hvězdovky rostou ve všech světadílech mimo Antarktidu, nejhojněji v mírném a horkém pásu, na zemi, trouchnivém dřevě, v tropech i na živých stromech, ve více než padesáti druzích, z nichž polovinu najdeme i v naší vlasti.

Na zadní straně barevné obálky této Arniky a na kresbě nahoru vám představujeme hvězdovku červenavou (*Geastrum rufescens*). Mladé plodnice jsou 2,5 - 5 cm široké, kulovité, poměrně těžké, zprvu bělavé, později červenavé, ukryté pod povrchem půdy. Zráním rozpuškatelná vnější okrovka v 5 - 8 dužnatých, masitých, svrchu růžových, plošně rozprostřených cípů o celkové šířce 5 - 10 cm. Ty stárnutím dostávají barvu hnědočervenou a jsou příčně popukané, nakonec seschnou a jsou tenké a tvrdé. Vnitřní okrovka je přisedlá, s brvitym ústím bez terče. Roste obvykle jednotlivě koncem léta a na podzim v lesích jehličnatých, místy i listnatých, nikde však příliš hojně.

Žádná hvězdovka není jedlá, takže nebezpečí jejich vysbíráni houbaři nehozí. Většina z nich je ale nehojných, některé až velmi vzácné (klenbová - *fornicatum*, trojitá - *triplex*, vlaschlavá - *melaenocephalum* aj.), takže je žádoucí lokality maximálně šetřit, v některých případech přísně chránit.

Na barevném snímku ing. Wiesera je vyfotografována hvězdovka červenava v lokalitě Slatkovského lesa.

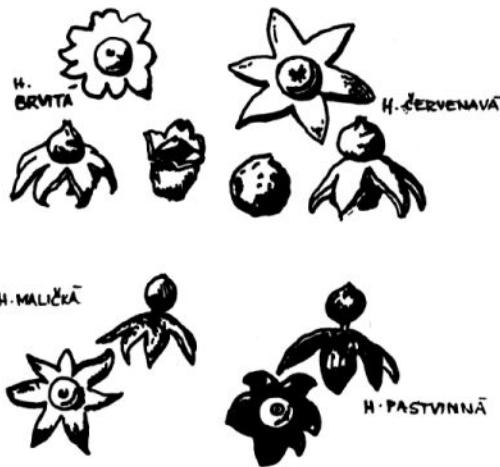




foto WIELECK

OBLAST KLIDU KOSÍ POTOK - Hranice oblasti u Třebele a 13. zastávka
neučné stezky

Blíží se návštěvnická sezóna 1990. Růst turistického objevování Slavkovského lesa sebou přináší nové problémy. A tak do doby, než se začnou zcela nově řešit i tyto zájmy, je snahou Správy CHKOSL co nejvíce rozptýlit nápor návštěvníků do oblasti, který tento zvýšený nápor snesou. Vedle naučných stezek uvnitř CHKO, turistických center a lázeňských míst, zůstávají opomíjené další území, která navazují na hranice chráněné oblasti. Jedním z nich je i Oblast klidu Kosí potok v okrese Tachov. Oblastí klidu vede i kvalitní naučná stezka. Proto se obracíme na všechny strážce a dovolovné spolupracovníky, aby prováděli účinnou propagaci této oblasti. Směrováním zájmů do oblasti Kosího potoka tak pomůžete zklidnit turisticky nejvíce navštěvované místa v centrální části CHKOSL. Přesné informace o Oblasti klidu Kosí potok získáze u odboru kultury ONV Tachov, popřípadě v muzeu.

OBLAST KLIDU KOSÍ POTOK - Kosí potok a Koží hřbet nedaleko ústí Kořenského potoka

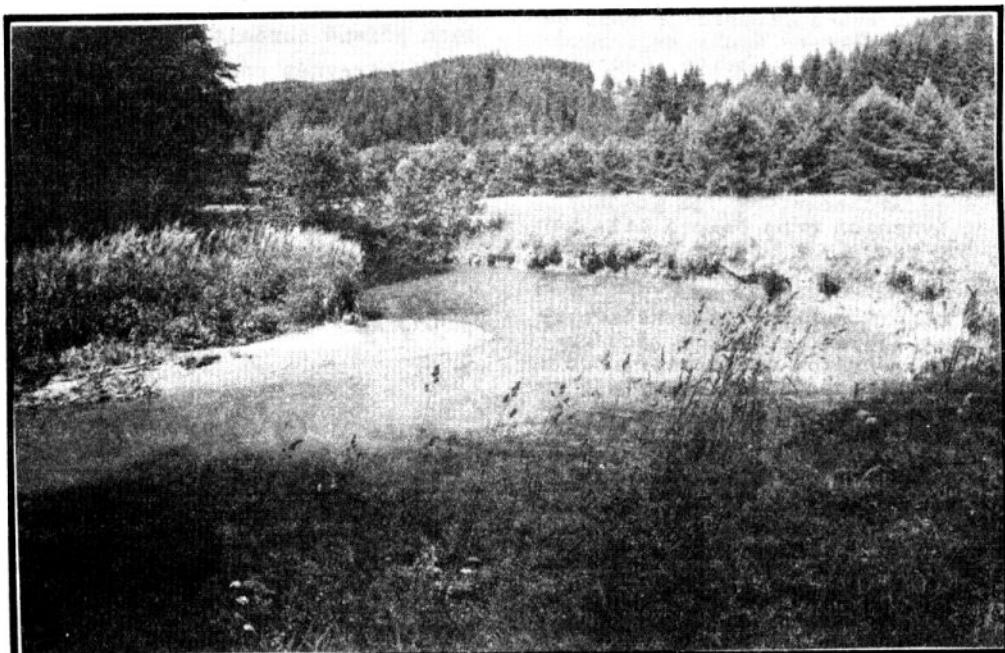


foto WIELECK



V lesích oblasti klidu →
Cesta k silnici u Třebele
(foto dole)





TEXT
PhDr. STANISLAV BURACHOVIC
FOTO
ing. STANISLAV WIESER

O DVOU SLAVNÝCH KYSELKÁCH

*

K 80. VÝROČÍ ÚMRTÍ HEINRICHA
MATTONIHO (1830-1910)

První zmínky o takzvané Bukové kyselce jsou v lékařském spisu dr. Václava Payera z roku 1522. V roce 1687 povolil hrabě Hermán Černín svým poddaným volné užívání kyselky. Kolem roku 1790 byl pramen již dobře znám a čile rozesílen v kameninových džbánčích. Jeho vývoz ještě vzrostl po roce 1829, kdy kysibelské panství získal Wilhelm Neuberg. Ten přispěl k celkovému rozvoji Kyselky. Vítanou reklamou byla návštěva řeckého krále Otty I. v roce 1852. Na jeho počest byl hlavní zřídelní vývěr nazván Ottův

pramen. Předním lékařským propagátorem Kyselky a jejich pramenů byl v 19. století balneolog dr. Josef Loschner, autor četných spisů o léčebném využití zdejší minerální vody. V roce 1873 zakoupil kysibelské panství karlovarský vývozec vod Heinrich Mattoni. S obdivuhodnou energií se pustil do budování lázní a vývozu kyselky. Postavil v Kyselce moderní stáčecí závod, něklik lázeňských domů, promenády, kolonádu, nově zachytily prameny a zřídil železniční spoj na Buštěhradskou dráhu (1894). Mattoni byl zdatný obchodník a dokonale ovládal umění reklamy. Vystupňoval vývoz místní kyselky z 250 000 lahví v roce 1867 na 10 milionů lahví ve svém úmrtním roce 1910. Již kolem roku 1880 se Mattoniho kyselka stala světoznámou minerální vodou. Svůj věhlas a široký odbytek si zachovala až do současnosti.

Korunní kyselka vývěrá v romantickém údolí Korunního potoka v severní části Doupovských hor. Své jméno dostala podle rakouské korunní princezny Štěpánky a nedaleké obce Korunní. Minerální prameny u Korunní byly jímat, stáčet a rozesílat Carl Gölsdorf, majitel obce a okolních pozemků, v poslední třetině 19. století. Roku 1876 dal zdejší prameny odborně zachytit a o dvě roky později zahájil

Přejemny občerstvujete
peč. nápoj kalde
loby, buď čistý nebo
s vínem, aneb se
stavu ovocnou
osmívou limonádou.
Osvědčená voda
teče při nemocích
hrtnu, plíc, žaludku
a měchýře.

Zaslá
se pouze
v láhvích.

K dostání ve všech obchodech
mineralní vodou, v lékárnách
a ve vlastních skladech.

PŘÍRODNÍ KRONDORFSKÁ KYSELKA

Kron-
dorská
kyseká

kyseká ze
Stépančina zhlídá
vzbudit v těluku pocit
přjemné teplosti a čelejšího
pohybu. Trávení žaludku ještě
rychlejší a chut k jidlu ještě patrnější.
Množství može jest větší,
vyměšování slinice
ústroj dýchacího
systému rozšiřuje
a snáze

vychlazuje. Krev pak, sprostřena jsou nepožitelných pro organismus
lítek (jaké močoviny a kyseliny umírát), rychleji ohlá, pokrmy k u
tvorbení tkáníva snaze se rozšiřují — výlučka stívá se vydávanější.

Prof. Dr. Kisch v Praze.

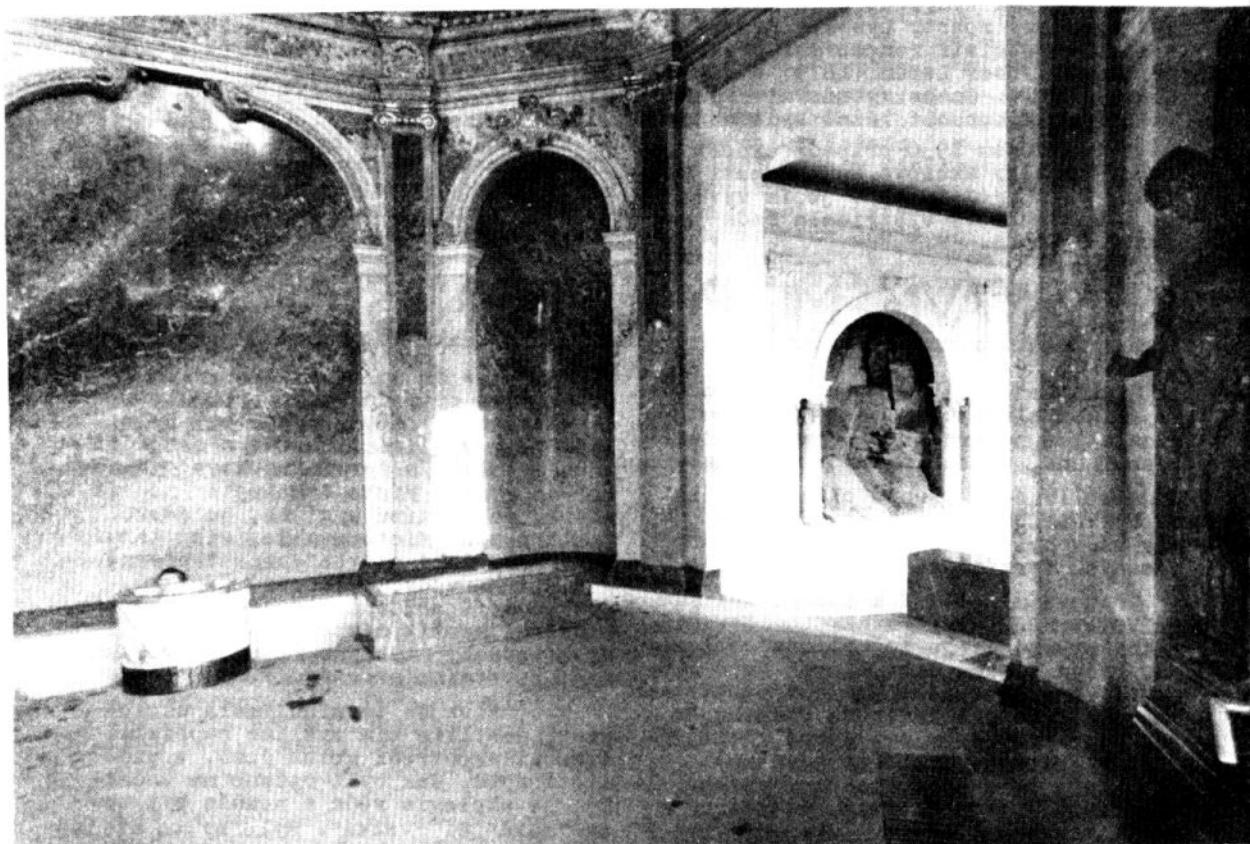
Kyseká KRONDORF akc. spot
V KRONDORFU-KYSELCE u Karlovy Vary.

Krondorfská kyseká

Lékařsky doporučeno při
dně, cukrovce, skornatěni tepen



LÁZNĚ KYSELKA - INTERIÉR HALY OTTOVA
PRAMENE





KORUNNÍ NA POZADI ÚDOLÍ OHŘE SE SVAHY PEKELSKE SKÁLY (STAV R.1969)

jejich stáčení a vývoz. V letech 1878 - 1880 byl stáčen pramen Kateřina, od roku 1880 pak výhradně pramen Štěpánka. Chemický rozbor kyselky provedli v minulém století renomovaní pražští profesori Josef Lerch (1879) a Wilhelm Gintl (1881). Snaha vybudovat kolem roku 1890 v Korunní lázně byla nedoplněná. Před rokem 1930 připadl export Korunní kyselky akciové společnosti Mattoni, když předtím se v jejím vývozu po C. Gölsdorfovi vystřídala řada nájemců a firem.

Korunní kyselka je přírodní, zemito-alkalická minerální voda s vysokým obsahem rozpuštěného CO₂. Má dobré léčivé účinky při nemocech žaludku, trávicích cest, močového měchýře a plic. Její vydatnost činí zhruba 20 litrů za minutu.

Korunní kyselka byla za více než 120 let svého vývozu oceněna na mnoha mezinárodních výstavách. Vysoko byla zejména ceněna zlatá medaile z Kalkatty, získaná roku 1884.

KE SPRÁVNÉMU POUŽÍVÁNÍ SLOV

Dr.V. SKUHRAVÝ, CSc.
JIHOČESKÉ BIOL. CENTRUM

Životnímu prostředí a s ním souvisejícím ekologickým problémům je věnována velká pozornost v denním tisku, časopisech, v rozhlasu i v televizi.

Ačkoliv se o těchto otázkách již mnohokrát psalo, upozorňuji na to, aby vždy bylo pokud možno používáno přesných termínů na správném místě.

Především dochází k zaměňování slov "ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ" a "EKOLOGIE". Životní prostředí je to, co nás obklípuje, v čem žijeme a co člověk svou činností znichodnocuje tím, že vypouští mnoho jedovatých látek do vzduchu, do vod a do půdy a ty pak dýchá, nebo přijímá v potravě. Ekologie je naopak věda, která se zabývá výzkumem vztahů organismů - tedy člověka, živočichů a rostlin k prostředí.

Slovo ekologie se stalo až módním a každý, kdo hovoří o životním prostředí, se snaží toto slovo ve svém

slovníku nějak uplatnit. Ve třech čtvrtinách případů však je tohoto slova užíváno chybně, a proto by bylo lépe jeho využívání omezit a nahradit je vždy přesným termínem, který má autor na mysli. Místo "ekologie" použít například termín hygiena, pořádek, čistota atd. Místo zaměňujícího termínu "ekologická stavba" napsat přesně - čistírna vody, odlučovač popílku, odsírovací zařízení atd. Při souborném označení použít místo termínu "ekologické stavby" termínu "stavby pro zlepšení životního prostředí".

Nepoužívejme termínu "malá ekologie", jestliže tím myslíme například životní prostředí kolem domu, v sídlišti apod. Jak bylo řečeno na začátku, je ekologie věda a nemůže být tedy "malá" či "velká". Bylo by to stejně nesmyslné, jako bychom práci uličního výboru nazývali "malou filosofií" a práci krajských orgánů "velkou filosofií".

1989-1990

ZPRÁVY SPRÁVY

○ V měsíci červenci a srpnu proběhly strážní služby na naučné stezce Kladská, Smrdoch a Křížky. Dle zápisů v návštěvní knize byl nejúspěšnějším průvodcem Marek Dobrodiński, zatím ještě žák základní školy. Svými znalostmi, odborností, ale i osobitým kouzlem tak úspěšně reprezentoval naší Správu. Strážci hornoslavkovská pečovali o Dominovu skalku a Pluhův bor.

○ V září se uskutečnila dvě terénní školení. Dokončili jsme s ing. Schlossarem exkurzi po mariánskolázeňských parcích. Otto Štěpánek nám svým neopakovatelným způsobem již tradičně vylíčil a přiblížil kouzlo jelení říje přímo v okolí Kladské.

○ Říjnové terénní školení nás zavedlo do okolí Lázní Kynžvart. Přes zámecký park jsme dorazili do města, prohlédli si kostel a zajímavosti okolí. Zlatým hřebem dne bylo vztýčení kamenokříže. Díky Richardu Svandrlíkovi a Mirku Tréglároví jsme se dozvěděli řadu nových informací.

○ Listopad byl ve znamení Ekofilmu. Přestávky mezi jednotlivými produkciemi zpestřil Jirka Anděl hudební produkcí.

○ Za dobrovolný aktiv děkují pracovníci Správy ing. R. Ptáčkovi a MUDr. V. Křížkovi za vysoko odborné a poutavé přednášky.

○ Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody Plzeň proplatilo formou hospodářských smluv za rok 1989 základním organizacím ČSOP, pracujícím při Správě CHKO SL, a ZO III-05 Permoníci 30.180 Kčs. Celkem bylo odpracováno 1.448 hodin.

○ 1.-3. června 1990 připravujeme školení dobrovolného aktív ve Výchovném středisku státní ochrany přírody na Rýchoráčích (Krkonošský národní park). Upřesnění této informace při schůzkách dobrovolného aktív Správy chráněné krajinné oblasti Slavkovský les.

○ V červnu 1989 byl udělen našemu dlouholetému spolupracovníkovi Ladislavu Paláčemu Ústředním výborem ČSOP Praha titul



zasloužilý člen ČSOP. Při této příležitosti mu byl doručen i dopis ÚV ČSOP. K obsahu tohoto dopisu se připojujeme i my!

"Jmérem Ústředního výboru Českého svazu ochránců přírody přijměte blahopřání k Vašemu životnímu jubileu. Rádi bychom Vám touto cestou vyjádřili poděkování za Vaše mimořádné úsilí při návštěvě zahraničních hostů, zejména členů polské Ligy ochrany přírody v lounském roce. Rovněž tak za zajištění propagačních materiálů pro II.sjezd ochránců přírody. Velmi si ceníme Vaši obětavé práce pro ochranu přírody.

Současně Vám bylo uděleno Čestné uznání Ústředního výboru Českého svazu ochránců přírody, které Vám bude předáno v Praze.

Do dalších let Vám přejeme pevné zdraví, osobní pohodu a hodně energie pro ochranu přírody."

○ Pavel Pol se skupinou studentů vysoké školy lesnické z Brna pokosili louku u Lázní Kynžvartu, na kterou byl proveden transfer chráněných druhů rostlin.

○ Zo ČSOP Horní Slavkov odpracovala v roce 1989 při prigádách v CHKO celkem 1.066 hodin.

○ Děkujeme všem spolupracovníkům za pomoc při akci letního sledování výskytu vydry říční. Vyhodnocení akce najdete v příštím čísle Arniky.

DOBROVOLNÝ AKTIV

(1989)

Úkoly Správy CHKO Slavkovský les pomáhá plnit v průběhu roku řada dobrévolných spolupracovníků. Aktiv je rozdělen na stráže a čekatele. Dále jsou to odborní spolupracovníci a přátelé CHKOSL. Všem touto cestou děkujeme za celoroční nezištnou a vydatnou pomoc.

	1	2	3	4		1	2	3	4
Baranovičová Alena		+	+	+	Tregler Miroslav	+	+	+	+++
Baroch František	+		,	+	Treglerová Romena			materšská	
Barochová Jana			materšská		Vaniček František	+		+	+
Bártl Václav	+	+	+		Varga Arpád				+
Bártl Zdeněk	+		+		Vavříková Dagmar	+	+		
Besl Milan			nemoc		Vojtěch Milan	+	+	+	+++
Bláha Josef		+			Volavka Jan	+	+	+	+
Bouše Petr	+	+		+++	Wolf Pavel	+	+	+	+
Bouše Ivo	+		+		Vyhnanovská Vojtěška	+			
Boušová Lada			materšská		Wieser Stanislav	+	+	+	+
Boušová Lenka	+				Zagoni Gejza	+			
Cuchal Miroslav		+		+					
Čapek Jiří	+								
Cep Vladislav	+	+	+						
Černovský Vlastimil	+	+	+	+++					
Černý Václav	+		+						
Cížek Pavel	+		+						
Dobrodinský Jaroslav	+	+		+					
Dobrocdinská Bronislava	+		+						
Fábiková Rostislava			škola						
Gregor Antcnín	+	+		+	Grossmannová Kateřina				
Gregorová Marie	+	+		+	Hanžlová Renata	+			
Hanton Jiří sen.	+	+		+	Harin Libor				
Hanton Jiří jun.	+	+		+	Hurk Roman	+			
Hantonová Marie	+	+	+	+	Chaloupka David (škola)				
Heppner Zdeněk	+				Jaluvka Pavel (škola)				
Hromada František			+		Janata Jiří				
Hrubant Jaroslav	+		+		Jeuris František				
Hürke Zdeněk	+		+		Kamýr Václav				
Hürková Jermíla	+	+	+	+	Katinová Aurélie				
Jiran Petr	+	+	+	+	Kopáčková Eva				
Kadeřábek Vratislav					Královcová Eliška				
Klsák Jiří		+	+	+	Kurc David				
Koranda Karel	+		+	+	Našincová Šárka	+			
Kostaňuk Dmitrij					Nečas František	+	+		
Kozlík Josef					Nevotná Ivana (nový čl.)	+	+		
Kozlíková Pavla					Nykles Karel	+			
Kožík Jaroslav	+	+	+		Ollé Jaroslav	+			
Langáš Petr	+		omluven		Pešek František				
Lindenberg Daniel	+				Peterka Jaroslav	+			
Majer Svatopluk	+	+	+	+	Pročková Libuše	+			
Mašát Vladimír					Rech Jaroslav	+			
Milota Rostislav					Rončík Jiří	+			
Mlnařík Bohumil					Rezníková Jana	+			
Mouche Václav	+		+	+	Sesták Stanislav	+	+		
Možíš Manfred	+	+	+	+	Uchytil Ladislav	+			
Nevečeřal Petr	+	+	+	+++	Turek Josef	+			
Novotný Jiří	+	+	+	+	Vovsová Stanislava	+			
Peteřík Jaroslav	+	+	+++		Vondrák Karel	+			
Peteřík Václav	+	+	+++		Vrkoč Jiří	+	nový člen		
Plachý Ladislav	+	+	+	+		+	nový člen		
Prctz Antonín	+		+						
Rejtíř Jiří (vojna)	+		+						
Roch Roman	+	+	+	+					
Růžičková Ivana	+	+	+	+					
Rezníček Miroslav									
Soška Lubomír	+	+	+						
Střílek Luboš	+		+						
Sedivý Svatopluk	+		+	+++					
Sedivý Miroslav	+		+						
Štěpánek Otto (sez.str.)	+	+	+	+					

Vysvětlivky k tabulce:

- Sloupec 1- schůzky aktivu, školení, terénní školení (+ znamená účast)
- 2- brigády (+ = účast)
- 3- strážní služby, průvodcovská činnost (+ = účast)
- 4- odborná činnost (=+účast)

DOMINANTA LÁZNÍ KYNŽVARTU

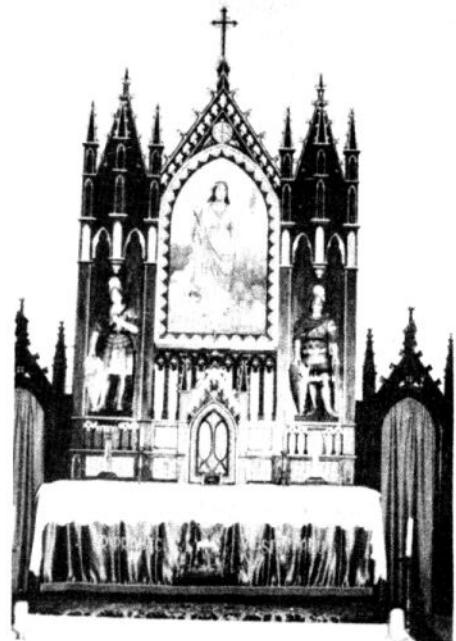
Historickou dominantou Lázní Kynžvartu je bezesporu farní kostel sv. Markéty. Osmiboká kostelní věž vyrůstá z úpatí Špičáku a právě při pohledu ze svahové louky tohoto kopce působí mohutným dojmem. Samotná stavba kopíruje mírně svažitý terén. Za kostelem je zaniklý a zpustlý hřbitov.

První zpráva o kostele se datuje k roku 1460, kdy Markéta ze Švamberka věnovala na oltář obraz sv. Markéty, avšak zmínka o založení farnosti je staršího data a to z roku 1372. Středověký gotický kostel a jeho věž byly zničeny požárem v roce 1506. Tři roky nato byl kostel znova vystavěn. Stavbu z počátku 16. století zničila série požárů roku 1865. Už v roce 1870 však byla provedena nová výzdoba a opětovně vysvěcení.

Dnešní podoba kostela je dílem stavitele A. Pöpperla a kynžvartského zednického mistra J. Königa. Půdorysem odpovídá stavbě z roku 1509, avšak v prostoru dvorany byly odděleny postranní lodí a převýšen strop lodi prostřední, jež je nesen dřevěnými sloupy. Vyklenutý oltářní prostor se otevírá z příčné základny polygonálního kúru. Na epištorní straně je příčně vložena oratoř, naproti ve stejném stavebním oddělení leží sakristie. V oratoři, vyklenuté v roce 1869, je nápadný rozbeh pásového oblouku, který se lomí v obloukový pilíř. Dnešní dřevěně oltáře pochází z let 1869 - 1870 a jsou dílem místního uměleckého řezbáře K. Pistrolma. Nové zvony jsou výrobkem slévárny A. Pistorensse z Chebu.

Kynžvartský kostel sv. Markéty nepatří mezi prvorádě památky západoceského kraje a jako takový není přirozeně v centru pozornosti památkářů. Potřebnou pomocnou ruku této památce podal v poslední době kolektiv, složený ze zapálených laiků i odborníků, místních i přespolních, pracující pod vedením faráře pana F. Ríhy. Na věži vystoupila nová střecha, opravily se okna a fasáda, byly restaurovány oltáře a sochy, opraveny vrhany, v presbytáři byla položena mramorová podlaha a celý interiér byl vymalován.

Zásluhou všech, kteří přiložili ruku k dílu, se kostel sv. Markéty stal



KYNŽVARTSKÝ KOSTEL - HLAVNÍ OLTÁŘ (NAHORE), SOCHA SV. KATEŘINY (VLEVO DOLE) A SOCHA SV. BARBORY (VPRavo)



jednou ze světlých výjimek v jinak neutěšené řadě kynžvartských památek. Nezbývá než si přát, aby takovýhoto výjimek stále přibývalo.

O

POUŽITÁ LITERATURA: A. Gnirs, Soupis historických a uměleckých památek v ČSR - díl I. Teplá a M. Lázně. Český překlad poskytl autcrovi článu J. Lukeš.

** ZPRÁVA O ORNITOLOGICKÉM
PRŮZKUMU

PTACTVO STÁTNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACE
HOLINA

ing. Dětmar Jäger



Připravovaná SPR Holina leží na jižním okraji Slavkovského lesa, nedaleko Kynžvartu. Má rozlohu 40,8 hektarů a nadmořská výška se pohybuje kolem 750 m. Jedná se o zbytek původních horských bučin, kde témař chybí keřovité patro. Rohodující podíl z dřevin má buk lesní, v menším počtu je zastoupen smrk ztepilý a jedle bělokorá vymizela zcela, zůstala jen ojedinělá suchá torza. Ojediněle jsou zastoupeny javor klen, javor mléč, jeřáb obecný, dub (*Quercus*) a jíva (*Salix sp.*). Ostrůvkovitě se vyskytuje modřín opadavý a jasan ztepilý, jedná se pravděpodobně o umělou výsadbu. Rezervaci protéká potůček a na okraji sledovaného území stojí rekreační stavby.

M e t o d i k a

V letech 1988 a 1989 bylo provedeno devět kvantitativních snímků lineární metodou, šířka pásu byla 60 metrů. Vzhledem k tomu, že se jedná o území poměrně malé, byla délka linie pouze 500 metrů a tak výsledky kvantitativních snímků jsou méně přesné. Mimo to byly použity kvantitativní snímky a pozorování z předchozích let. Celkem bylo na sledovanou lokalitu v letech 1980 - 1989 uskutečněno 21 exkurzí. Bylo použito i údajů z Knihy pozorování Správy chráněné krajinné oblasti Slavkovský les.

P r e h l e d z j i š t ě n ý c h druhů

KÁNĚ LESNÍ - BUTEO BUTEO

Na území státní přírodní rezervace Holina se objevuje občas na přelatu, hnizdění nebylo zjištěno.

HOLUB DOUPNÁK - COLUMBA OENAS

Holina je jedinou známou lokalitou na okrese Cheb, kde tento druh pravidelně hnizdí. Celkový počet hnizdících párů lze podle počtu houkajících ex. odhadnout na 3-6 párů. Zdá se, že v jednotlivých letech jsou výkyvy.

HOLUB HŘIVNÁČ - COLUMBA PALUMBUS

Pravidelně se vyskytuje na území SPR i v okolí. Lze předpokládat i hnizdění.

HRDLÍČKA DIVOKÁ - STREPTOPELIA TURTUR

Na území Holiny pravděpodobně nehnizdí. Má pouze jedno pozorování (17. května 1985) 1 ex. vrkal na sledované lokalitě.

PUŠTÍK OBECNÝ - STRIX ALUCE

Mám pouze dvě pozorování - 28.3. 1980 houkání 1 ex. večer a 29.4.1983 byl 1 ex. vyplášen u hnizdné dutiny. Lze předpokládat jeho hnizdění i v dalších letech, proto jsem tento druh zařadil i do kvantitativního vyhodnocení.

KUKAČKA OBECNÁ - CUCULUS CANORUS

Pravidelně se vyskytuje na sledované lokalitě i v okolí, volají zde obyčejně 2 ex.

RORYS OBECNÝ - APUS APUS

Objevuje se občas nad Holinou při lově potravy.

ŽLUNA ŠEDÁ - PICUS CANUS

Mám pouze jedno pozorování - 17. května 1985 se ozýval 1 ex., pravděpodobně zde ale nehnizdí.

STRAKAPOUD VELKÝ - DENDROCOPOS MAJOR

Hnízdí pravidelně v počtu 1-2 párů. 30. května 1989 byl pozorován pár při krmení mláďat v hnizdné dutině.

DATEL ČERNÝ - DRYOCOPUS MYRTIUS

Na území státní přírodní rezervace hnizdí pravidelně 1 pár. V roce 1988 i 1989 byly nalezeny obsazené hnizdny dutiny.

KONIPAS HORSKÝ - MOTACILLA CINEREA

Jeden pár pravidelně hnizdí u potoka a rekreační budovy, která stojí na západním okraji rezervace.

LINDUŠKA LESNÍ - ANTHUS TRIVIALIS

Tento druh se vyskytuje v okrajových částech SPR Holina, hnizdí na přilehlých pasekách a loukách.

STRÍZLÍK OBECNÝ - TROGLODYTES TROGLODYTES

Hnízdí pravidelně na vhodných místech sledované lokality.

PĚVUŠKA MODRÁ - PRUNELLA MODULARIS

Hnízdí pravidelně, ale v menším počtu na vhodných místech, na světlích místech, kde je nižší porost.

PĚNICE SLAVÍKOVÁ - SYLVIA BORIN

Vyskytuje se v menším počtu na přilehlých pasekách, zpravidla mimo území rezervace.

PĚNICE ČERNOHLAVÁ - SYLVIA ATRICAPILLA

Hnízdí poměrně hojně na území

SPR Holina, patří zde k dominantním druhům.

BUDNÍČEK MENŠÍ - PHYLLOSCOPUS COLLYBITA

Vyskytuje se v menším počtu v okrajových částech rezervace, kde též hnízdí.

BUDNÍČEK LESNÍ - PHYLLOSCOPUS SIBILATRIX

Je charakteristickým druhem daného biotopu. Pravidelně zde hnízdí a patří k dominantním druhům.

KRÁLÍČEK OBECNÝ - REGULUS REGULUS

Podle zpívajících samců lze usoudit, že v menším počtu hnízdí v místech, kde jsou vzrostlé smrky.

KRÁLÍČEK OHNIVÝ - REGULUS IGNICAPILLUS

O otmto druhu platí totéž co o králičku obecném.

LEJSEK ŠEDÝ - MUSCICAPA STRIATA

Tento málo nápadný lejsek pravidelně hnízdí na lokalitě Holina.

LEJSEK ČERNOHLAVÝ - FICEDULA HYPOLEUCA

Tento druh hnízdí podle dosavadních pozorování nepravidelně. Tak např. v roce 1980 jsem zde pozoroval tři zpívající samce, v roce 1988 jsem zde tento druh nepozoroval a v roce 1989 zde byl 1 pár.

LEJSEK MALÝ - FICEDULA PARVA

Podle dosavadních znalostí je lokalita Holina jediné místo v okrese Cheb, kde se tento druh lejsha pravidelně vyskytuje. Každoročně zde lze pozorovat zpívající samce; pozoroval jsem však vždy jen jednoho zpívajícího samce na celém území SPR. 31. května 1988 jsem pozoroval také pár při obsazování hnízdní dutiny.

REHEK ZAHRADNÍ - PHOENICURUS PHOENICURUS

Hnízdní pravidelně v SPR Holina. 15. června 1986 byl pozorován 1 pár jak krmí létající mláďata.

ČERVENKA OBECNÁ - ERITHACUS RUBECULA

Patří k dominantním druhům na lokalitě Holina.

DROZD BRÁVNÍK - TURDUS VISCI-VORUS

Zpívající samci tohoto druhu byli opakovaně pozorováni v přilehlých lesích, ale též v SPR, pravděpodobně zde i hnízdí.

DROZD ZPĚVNÝ - TURDUS PHILOMELOS

Tento druh je pravidelně pozorován na území SPR Holina. Lze tedy

předpokládat, že zde i hnízdí.

DROZD KVÍČALA - TURDUS PILARIS

Tento druh nebyl jako hnízdící zjištěn. Byl pouze pozorován přelet 1 ex. 17. května 1989.

KOS ČERNÝ - TURDUS MERULA

Pravidelně hnízdí na území SPR.

MLYNAŘÍK DLOUHOOCASÝ AEGITHALOS CAUDATUS

Na území rezervace pravděpodobně nehnízdí. Pouze 9. května 1988 byli pozorováni dva ptáci v přilehlé části k SPR nad silnicí.

SÝKORA PARUKÁŘKA - PARUS CRISTATUS

Tato skrytě žijící sýkora byla na území rezervace pozorována pouze jedenkrát - 3. 7. 1985. 1 ex. se ozýval na vzrostlém smrku. Hnízdění nebylo zjištěno.

SÝKORA ÚHLENÍČEK - PARUS ATER

Tento druh pravidelně hnízdí v území SPR.

SÝKORA BABKA - PARUS PALUSTRIS

Tento druh byl opakovaně porován v SPR Holina, pravděpodobně zde hnízdí.

SÝKORA LUŽNÍ - PARUS MONTANUS

Jsou známá jen ojedinělá pozorování - 17. května 1985 vábení 1 ex., 21. dubna 1989 1 zpívající ex. Hnízdění nebylo zatím zjištěno.

SÝKORA MODŘINKA - PARUS CAERULEUS

Hnízdí pravidelně, ale nijak hojně na území rezervace.

SÝKORA KOŇADRA - PARUS MAJOR

Hnízdí pravidelně na sledované lokalitě. V roce 1986 a v roce 1988 byl pozorován pár při krmení mláďat v hnízdní dutině.

BRHLÍK LESNÍ - SITTA EUROPAEA

Pravidelně hnízdí na sledované lokalitě. 8. května 1989 byl pozorován 1 pár u hnízdní dutiny.

ŠOUPÁLEK DLOUHOPRSTÝ - CERTHIA FAMILIARIS

Podle opakovaného pozorování lze předpokládat, že na území Holiny hnízdí.

ŠOUPÁLEK KRÁTKOPRSTÝ - CERTHIA BRACHYDACTyla

O tomto druhu platí totéž co o šoupálku dlouhoprstém.

PĚNKAVA OBECNÁ - FRINGILLA COELEBS

Hnízdí pravidelně na sledované lokalitě a patří zde k dominantním druhům.

ČÍZEK LESNÍ - CARDUELIS SPINUS

Hnízdění na území SPR nebylo zjištěno, ale občas byly pozorovány přelety.

HÝL OBECNÝ - PYRRHULA PYRRHULA

Na sledované lokalitě pravděpodobně nehnízdí, je známo jen jedno pozorování - 21.4.1989 vábení 1 ex.

KŘIVKA OBECNÁ - LOXIA CURVIROSTRA

Občas se objevují hejny na přeletu, hnízdění nebylo zjištěno.

ŠPAČEK OBECNÝ - STURNUS VULGARIS

Patří k hnízdícím druhům, není však hojný.

SOJKA OBECNÁ - GARRULUS GLANDARIUS

Podle opakování pozorování lze usoudit, že na sledované lokalitě také hnízdí.

VRÁNA OBECNÁ - CERVUS CORONE

Byly opakovány pozorování jednotlivých ptáků při přeletu, hnízdění nebylo zjištěno.

KRKAVEC VELKÝ - CORVUS CORAX

Je známo jedno pozorování - 17. ledna 1989 1 ex. u SPR Holina (Procházka-Kniha pozorování CHKO SL).

HNÍZDÍCÍ DRUHY ZJIŠTĚNÉ VE SPR HOLINA KVANTITATIVNÍMI SNÍMKY

DRUH	POČET PÁR (n/3 ha)	ABUNDANCE (n/10 ha)	DOMINANCE (%)
1. Pěnkava obecná	5	16,7	10,0
2. Budníček lesní	4	13,3	8,0
3. Pěnice černohlavá	3	10,0	6,0
4. Červenka obecná	3	10,0	6,0
5. Sýkora úhelníček	3	10,0	6,0

6. Střízlik obecný	2	6,7	4,0
7. Kos černý	2	6,7	4,0
8. Sýkora koňadra	2	6,7	4,0
9. Brhlík lesní	2	6,7	4,0
10. Holub doupňák	2	6,7	4,0
11. Konipas horský	1	3,3	2,0
12. Pěvuška modrá	1	3,3	2,0
13. Budníček menší	1	3,3	2,0
14. Králíček obecný	1	3,3	2,0
15. Králíček ohnivý	1	3,3	2,0
16. Lejsek šedý	1	3,3	2,0
17. Lejsek černohlavý	1	3,3	2,0
18. Lejsek malý	1	3,3	2,0
19. Rehek zahradní	1	3,3	2,0
20. Drozd brávník	1	3,3	2,0
21. Drozd zpěvný	1	3,3	2,0
22. Sýkora babka	1	3,3	2,0
23. Sýkora modřinka	1	3,3	2,0
24. Šoupálek dlouhoprstý	1	3,3	2,0
25. Šoupálek krátkoprstý	1	3,3	2,0
26. Špaček obecný	1	3,3	2,0
27. Sojka obecná	1	3,3	2,0
28. Holub hřivnáč	1	3,3	2,0
29. Kukačka obecná	1	(3,3)	2,0
30. Puštík obecný	1	(3,3)	2,0
31. Datel černý	1	(3,3)	2,0
32. Strakapoud velký	1	(3,3)	2,0
celkem		50	166,1

Poznámka: U druhů uvedených na konci seznamu lze předpokládat, že hnízdí a areál jednoho páru je větší, proto jsou hodnoty abundance uvedené v závorce.

Závěr

Na území připravované SPR Holina bylo celkem zjištěno 47 druhů ptáků, z toho lze předpokládat, že 32 zde pravidelně hnízdí. V uvedeném přehledu hnízdících ptáků s vyhodnocením kvantitativního výskytu je nutno upozornit na to, že hodnoty jsou vzhledem k malé rozloze území méně přesné.



ZÁJEZDNÍ HOSTINEC

SPIEGEL /SILNICE/ U ARNOLTOVA

*

ZÁCHRANA OBJEKTU

Vážená paní inspektorko,
nedávno mne vedoucí Správy chráněné krajinné oblasti Slavkovský les ing. Jan Schlosser požádal o pomoc při zábraně zamýšlené demolice bývalého zájezdního hostince Spiegel (Silnice) u Arnoltova.

Objekt leží při státní silnici Sokolov - Cheb, odbočka do Arnoltova, a byl vybudován v roce 1834 někdejší vrchností v Kostelní Bříze jako zájezdní hostinec při tehdy stavěné císařské silnici Karlovy Vary - Sokolov - Cheb. Po svých zřizovatelích, svobodných pánech von Spiegel (též Spiegl) na Kostelní Bříze, dostal název "Zum goldenen Spiegel" - U zlatého zrcadla.

Hostinec byl vybudován v klasicistním slohu a dnes zůstal - vedle zámečku č.p. 1 ve Starém Sedle - snad nejčistší ukázkou tohoto slohu na Sokolovsku. Poměrná výstavnost objektu z něj v poválečné české ústní tradici udělala "zámeček Špígl". Na turistické mapě Západočeské lázně (1:100 000) je označen jako Silnice.

Původně k objektu patřily i blízké napajedlo a pomocné hospodářské budovy (například kovárna a kolářská dílna), z nichž dnes zbyly pouze konírny, spojené zídkou se dvěma vjezdy s protilehlou budovou hostince do symetrického uzavřeného dvora.

Objekt je dnes majetkem Agrokombinátu (dříve Státní statky) Sokolov, který konírny používá jako garáže traktorů a hostinec jako kanceláře. Pro nepřístupnost jsem při návštěvě místa 13.7.1988 nemohl posoudit vzhled interiéru, avšak vnější vzhled by! - při porovnání s původními stavebními plány - zůstal jen nepatrně (průjezd přízemím hostince do dvora byl uzavřen osazenými dveřmi, kovaná



zábradlí balkónů na nádvorní straně a na čelním rizalitu byla nahrazena dnešním, trubkovým).

Pasport z roku 1973 uvádí objekt mimo seznam památek a popisuje ho takto: "Patrová budova na obdélném půdorysu. Obě průčelí jsou sedmiosá se středním trojosým rizalitem ukončeným nízkým trojúhelníkovým štítkem. V patře rizalitu zřízen balkónek nesený širokým fabionem. Nároží stavby doprovázejí pásované liseny. Okna ploché pásky. Průjezd zaklenut plackami. První (správně: druhá - pozn. JB) čtvrtina 19. století."

Podle sdělení ing. Schlossara, vedoucího Správy CHKO SL, a panu Křížeho, historika muzea v Sokolově, hodlá vedení Agrokombinátu Sokolov budovu hostince strhnout a na jejím místě postavit montovaný objekt, dodaný JZD AK Slušovice, v níž údajně chce (vzhledem k poloze při státní



Pohled ze dvora - vstup do objektu

silnici Cheb-Sokolov-Karlovy Vary) provozovat motorest ve vlastní režii. Technickou zprávu o stavu objektu vypracoval ing. Cimický z Agrokombinátu Sokolov a dle vyjádření ing. Schlossera není natolik "katastrofická", aby bylo nutno volit právě demolici. Souhlasím s názorem ing. Schlossera, že při troše dobré vůle by bylo vhodnější objekt adaptovat. Už proto, že se v případě Spieglu jedná o poslední dochovaný zájemní hostinec na Sokolovsku (jiné, např. Zlatá kotva v Sokolově nebo Stará pošta ve Svatavě, byly zbořeny v 70. a 80. letech), navíc po architektonické stránce slohově vzácně čistý, což nelze tvrdit ani o některých zdejších šlechtických sídlech. Vkusná adaptace za pomocí OK ONV, KSSPPOP a SÚRPMO by byla jistě lepší než náhrada historického objektu montovanou příšerou po způsobu náměstí v Horním Slavkově.

Hostinec dodnes není ve státním památkovém seznamu, což lze přičítat na vrub minulým letům, kdy zde nebyl zájem o doplnování tchoto seznamu. Nepochybují, že právě tím bude Agrokombinát argumentovat ve snaze získať demoliční povolení. Navíc zde hrozí nebezpečí z prodlení, neboť Agrokombinát, který přešel na samo-financování, bude mít zájem na urychlené realizaci zamýšlené investice.

Navrhoji proto:

1) vyrozmět odbor výstavby ONV Sokolov, aby případnou žádost o demolici pozdržel,

2) navázet kontext mezi odbory kultury a výstavby ONV Sokolov, Správou CHKO Slavkovský les, Okresním muzeem Sokolov a památkovou sekcí klubu jeho přátele, jakož i KSSPPOP v Plzni za účelem záchranы objektu budoucím generacím,

3) seznámit se s technickou zprávou ing. Cimického a s úmyslem a stanoviskem Agrokombinátu Sokolov,

4) ihned podat ministerstvu kultury společný návrh na vyhlášení objektu ze kulturní památku a to zejména z důvodů jedinečnosti výskytu této stavby v severozápadním pohraničí a z důvodů její slohové čistoty - jde o jednu z nemnoha klasicistních zdejších staveb,

5) svolat na odbor kultury ONV Sokolov operativní schůzku zástupců stran jmenovaných v bodě 2.

Vzhledem k tomu, že památková sekce není zcela samostatný právní subjekt, nýbrž působí v rámci Klubu přátele při Okresním muzeu Sokolov, a že Okresní muzeum, ani Správa CHKO Slavkovský les nejsou plně kompetentní v oblasti ochrany historických památek, žádáme proto Vás a vedení odboru kultury ONV Sokolov o účinnou pomoc při záchraně jmenovaného objektu.

s pozdravem
J o s e f B r t e k
vedoucí památkové sekce KPOM
Sokolov, zpravidaj St. památkové péče



ZÁJEZDNÍ HOSTINEC SPIEGEL (SILNICE) V ARNOLTOVĚ

V době, kdy byla tato Arnika předána k tisku, došlo na Správu CHKO Slavkovský les rozhodnutí ONV Sokolov (odboru rozvoje území a tvorby a ochrany životního prostředí), kterým se zasťavuje územní řízení stavby motorestu v Arnoltově (došlo 18. ledna 1990).

MANIPULACE S HANDICAPOVANÝMI FRANTIŠEK ČEČIL ŽIVOČICHY

Podle § 416 občanského zákoníku je každý občan povinen upozornit příslušné orgány na hrozící škodu nebo i zakročit, je-li te k odvrácení škody neodkladně třeba. Takový případ nestane najde-li občan poraněného nebo nemocného živočicha v přírodě. Nálezce by měl postupovat podle § 4 vyhlášky č. 80 z roku 1965 s tím, že živočicha předá k ošetření pracovníkům Okresního veterinárního zařízení, nebo by měl živočicha předat do některé ze stanic pro záchranu handicapovaných živočichů. Taková zařízení jsou v současné době postupně budována i v Západočeském kraji. Pro území chráněné krajinné oblasti Slavkovský les může v těchto případech posloužit Stanice mladých přírodnovědců při Městském domě mládeže v Mariánských Lázních. Podobné zařízení je vybudováno při SPR SOOS (Hájek u Františkových Lázní).





PhDr. Stanislav Burachovič

ZAPOMENUTÁ OPERA HANS HEILING

Ze začátkem 19. století zaplavila karlovarskou lázeňskou společnost mohutná vlna romantismu. Mladí, taklik milující hudbu, zde nalézali uspokojení svých představ v přírodních krásách zalesněných strání, zelených úbočích i v zákrutech řek. Spletité kořeny starých stromů vyvolávaly údiv i nadšení a malebná zákoutí přinášela citové rozechvění.

Hrabě Baturlin, baron Carlowitz, hrabě Ilzinski, lord Findlater, baron Lützow a mnozí jiní zde připomínaní, na svůj náklad upravovali promenádní cesty mezi vzrostlými buky, aby umožnili redost z rozkošných výhledů i jiným.

Hrabě Coneillen maloval nádherné romantické veduty, hrabě Buquyc zachytíl společnost u premen, básníci Schiller, Goethe a Körner lí-

čili tato okouzlení ve svých verších a komponisté nám zschvali své zanícení ve skladbách. A lázeňští hosté pak toto nadšení rcznášeli na všechny strany.

K nim patřil i Carl Maria von Weber. Weber byl v Karlových Varech třikrát. Na jeho romantickou duši mocně působila řada míst, opředených legendami, která dnes, bohužel, upadla v zapomnění. K těmto místům patří i Svatošské skály (dříve Hans Heiling Felsen), tajemné skalní seskupení na Ohři. Psali o nich bratři Grimmové ve svých pohádkách, opěoval je Theodor Körner, nevštěvoval je často J.W. Goethe, psal o nich K. H. Spiess a jiní. Svatošské skály tak mocně uchvátily prý i Webersa, že je toužil ztvárnit v opeře jako důstojný protějšek svého Carostřelce. K napsání této opery se však již nedostal, ale říká se že námět,

emoce i nadšení předal svému o děvát let mladšímu žákovi, Jindřichu Marschnerovi. A. Marschner, který si získal Weberovu důvěru i obdiv, operu napsal.

Opera Hans Heiling byla uvedena poprvé v Berlíně 1833 a Renner říká, že touto a jeho dvěma předcházejícími operami Marschner získal silný vliv na vývoj Richarda Wagnera.

Marschnerova opera Hans Heiling má tři jednání s předehrou. Zpívá v ní sedm umělců; dva soprány, dva tenory a dále alt, baryton a bas. Děj se odehrává ve 14. století. Předehra uvádí diváka do podzemní říše zemských duchů, kde vládne hlboký smutek. Hans Heiling (kterému bychom v češtině říkali Svatoš, syn královny duchů) je unešen láskou k Aničce, lidské bytosti. Touží, aby se stal člověkem a mohl žít se svou milovanou. Marně mu jeho matka připomíná, jaké bolesti a utrpení jej očekávají. Ale Hans Heiling odmítá vládu nad duchy a neúprosně trvá na své prosbě. Matka mu dává pro nevěstu krásný šperk a jemu předává kouzelnou knihu. Kdykoliv tuto knihu otevře, objeví se duchové podsvětí k jeho službám. Budou ho vábit poklady a nádherou této země. Kdyby však knihu neměl, nikdy by se již nemohl vrátit.

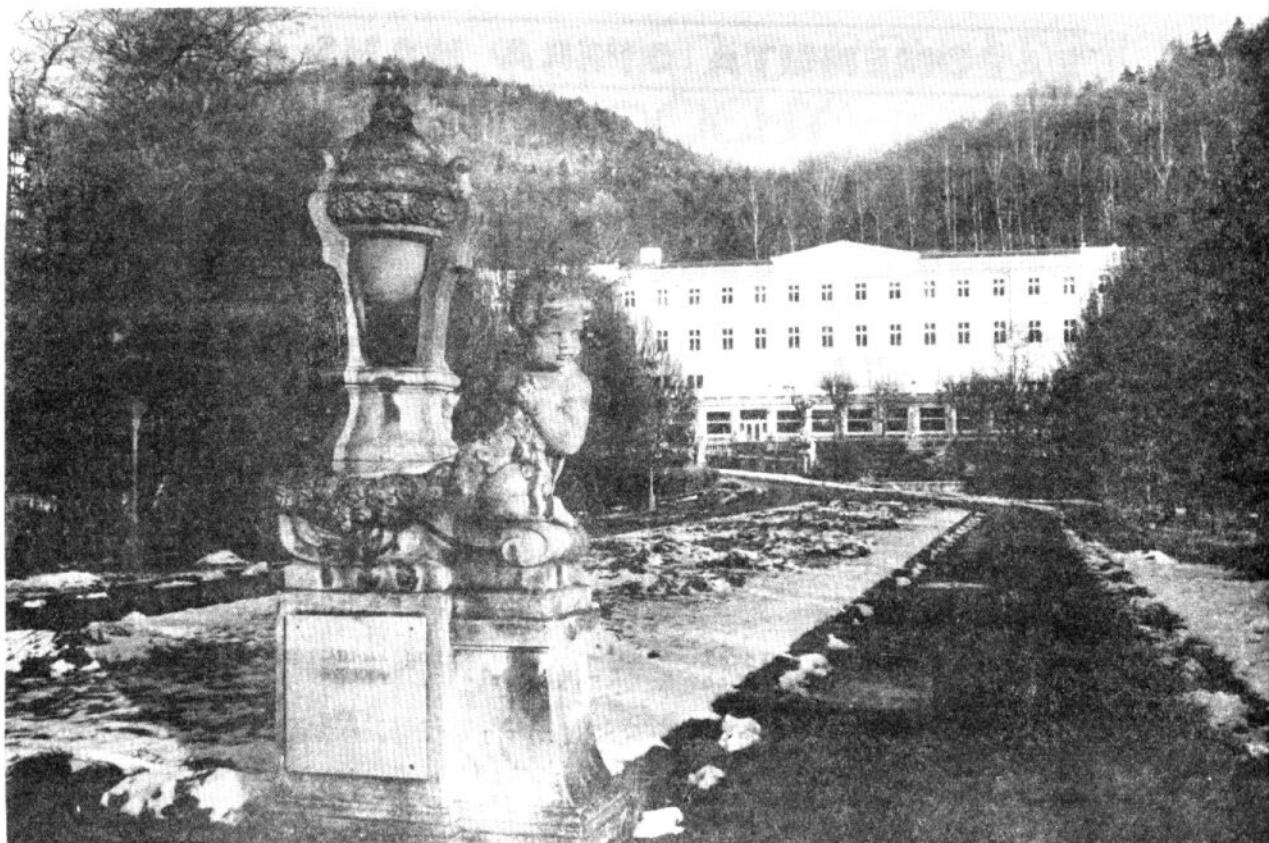
Ve třech jednáních se pak odehrává dramatický děj. Hans Heiling žije mezi lidmi, ale zatímco venku za jeho okny je všude veselo, on sám rozmlouvá pouze s duchy. Při návštěvě Aničky s matkou se jeho kniha náhle rozevře a objeví se duchové. Poděšená dívka mu nabízí bud odepít s nimi mezi lidí, nebo je navždy opustit. A zamilovaný uvrhne knihu do ohně.

Děj pokračuje tancem a veselím. Při této příležitosti Anička potká svého bývalého milence Konráda. Dochází k roztržce, výčtkám, Anička je neštastná, prosí o odpusťení, ale nakonec neodolá Konrádovi, který se s ní chce oženit. Hans Heiling by se rád vrátil mezi duchy. Kouzelná kniha je však zničena.

Svatba milenců se má konat podle starých zvyků. Když farář obtácel štolou ruce ženicha a nevěsty, objevil se Hans Heiling. Konrád i hosté prosí za odpusťení, avšak žárlivý milenec se jim vysmál a vyhlásil jejich konec. Svolal na pomoc všechny duchy, aby mohl pomstít svoje utrpení. Milenci i všichni svatebčané jsou zakleti na věčnost do kamene. Hans Heilingovi matka odpustila a mohla se vrátit zpět.

Heinrich Marschner se narodil v

KARLOVY VARY - RICHMOND (snímek Wieser)





STÁTNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACE HOLINA (připravovaná) - fotografie k článku Ptactvo v SPR Holina.

Žitavě v Sasku (Zittau) v roce 1795 a patří k význačným německým komponistům romantických oper. Studoval nejprve v Lipsku práva, ale v roce 1817, když pochválil jeho práci Beethoven, se začal věnovat hudbě. Složil několik oper a již ve službách hraběte Thaddého navštívil Bratislavu (v roce 1817-18).

Profesor Černušák píše (str. 80-81, Přehledný dějepis hudby, druhý díl, 1947), že "jeho důrazná melodika, pádná deklamace a hutný zvuk se osvědčily v látkách ponurých a demických".

Z Marschnerových oper zaujímají ještě významné místo Upír a Templář a židovka. Za jeho bratislavského pobytu vznikla opera Saïdar a Zulína, několik mší a symfoníí. V roce 1827 se stal Marschner ředitelem divadla v Lipsku, od roku 1831 byl kapelníkem v Hannoveru a později zde převzal místo ředitele.

V roce 1859 odešel do penze jako generální ředitel, ale již v roce 1861 v Hannoveru umírá.

Marschnerova baladická opera Hans Heiling byla dávána u nás ve Stavovském divadle již v roce 1839 a pak ještě vícekrát. V Novém německém divadle byla hrána v sezóně 1890, mnohokrát později a naposledy v roce 1937. Dvakrát byla také nastudována česky v Národním divadle v sezóně 1889 a 1908. V Karlových Varech se asi nedávala, poněvadž karlovarský hudební badatel Moric Kaufmann (zemřel v koncentračním tábore v roce 1941), ředitel zdejší hudební školy, o tom nepíše. Byla by škoda, kdyby se na operu Hans Heiling a na naše romantické zájoutí při řece Ohři zapomnělo.



VRBA BORŮVKOVITÁ (*Salix myrtilloides* L.) VE SLAVKOVSKÉM LESE

Jaroslava Nesvadbová
Jaromír Sofron

Mnoho let se čeští botaniči domnívali, že vrba borůvkovitá v České republice již neroste a byla považována za vyhynulý druh (viz Seznam vyhynulých, endemických a ohrožených taxonů vysokých rostlin květeny ČSR, I. verze - Holub J., Procházka F. et Čeřovský J., 1979 Preslia, Praha, 51:213-237).

Při terénním školení strážců CHKO Slavkovský les 14.6.1986 (viz Arnika, Mariánské Lázně, 14(1986:141) jsme na U polínové louce, ležící severozápadně od CHKO Křížky, našli porost nízké vrby, kterou jsme dosud neviděli a již jsme předběžně určili jako Salix myrtilloides. Tuto domněnkou přesnou determinaci potvrdil ing. J. Kobližek (viz Zpravodaj Západočeské pobočky ČSBS, Plzeň, 1987 1:8-11). Ing. J. Kobližek s několika spoluúčastníky lokalitu později navštívil a nález potvrdil na místě (viz Zpr. ČSBS, Praha, 24(1989):56-60).

Když se zjistilo, že jde o jediný potvrzený výskyt vrby borůvkovité v ČSR, požádala nás Správa CHKO Slavkovský les o podrobnější analýzu porostu. Lokalitu jsme nevštívili spolu s P. Nevečeřalem 22.7.1988 a pořídili následující vegetační snímek:

Upolínová louka u Pramenů, 800 m.n.m., 25 m², 22.7.1988, El:60%, Ec:95%.

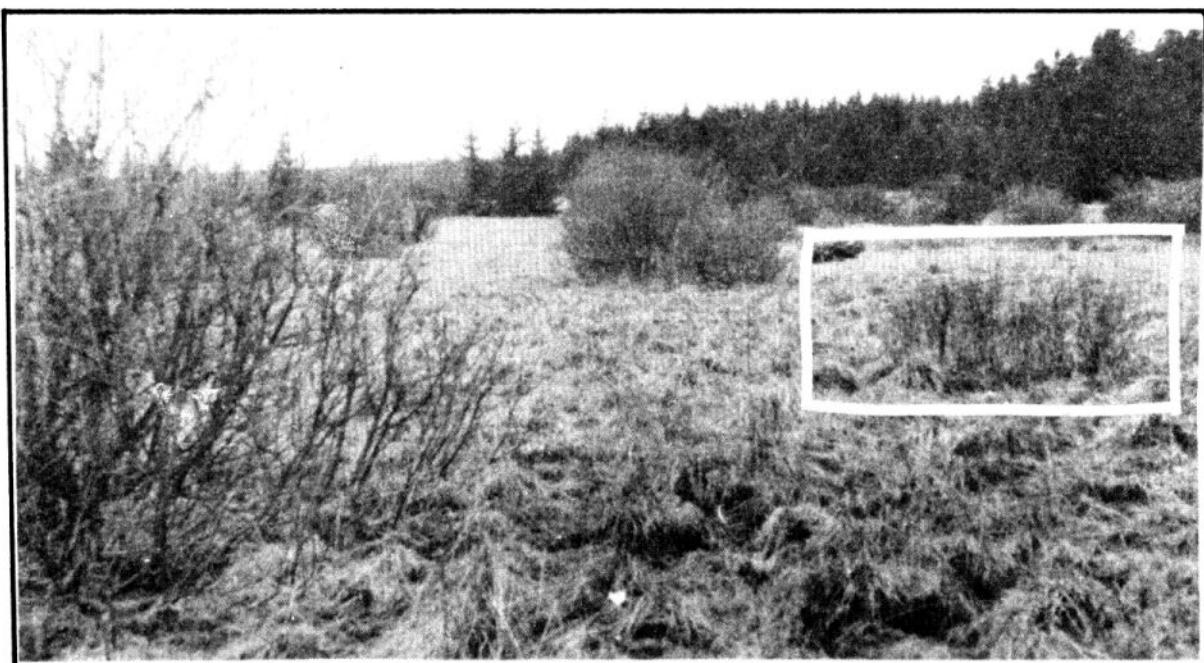
E1: *Comarum palustre* 5, *Carex rostrata* 5, *Salix myrtilloides* 3, *Potentilla erecta* 3, *Viola palustris* 2, *Eriophorum angustifolium* 2, *Polygonum bistorta* 2, *Agrostis canina* 2, *Juncus effusus* 2, *Juncus conglomeratus* 2, *Carex nigra* 2, *Carex canescens* 2, *Equisetum palustre* 1, *Epilobium palustre* 1, *Deschampsia caespitosa* 1, *Festuca rubra* agg. 1, Eo: *Sphagnum flexuosum* Dozy et Molk 10 (det. M. Vondráček)

Půdní profil:

0 - 15 cm - zbhelnělá, promokřelá rašeliníková rašelina, rozložená max. z 30%, obsahující zbytky vegetativních částí rostlin, podzemní voda vystupuje 5 cm pod půdní povrch,

15 - 35 cm - tmavší, světle hnědá rašelina, rozložená z 35%, s přibývající hloubkou postupně tmavnoucí a s vyšším stupněm rozložení (v 25 cm ještě prokořenělá; ve 30 cm tmavohnědá, rozložená cca ze 60%),

35 - 60 cm - šedohnědá, jemně hlinitá zemina (jen s ojedinělou



příměsi krupnatého písku),
zbaňnělá,
60 - 90 cm - modrošedá neprovdušnělá,
mazlavá, písčito-hlinitá
zemina (podíl písku vyšší
než ve vyšším horizontu).
(Sonda do 90 cm)

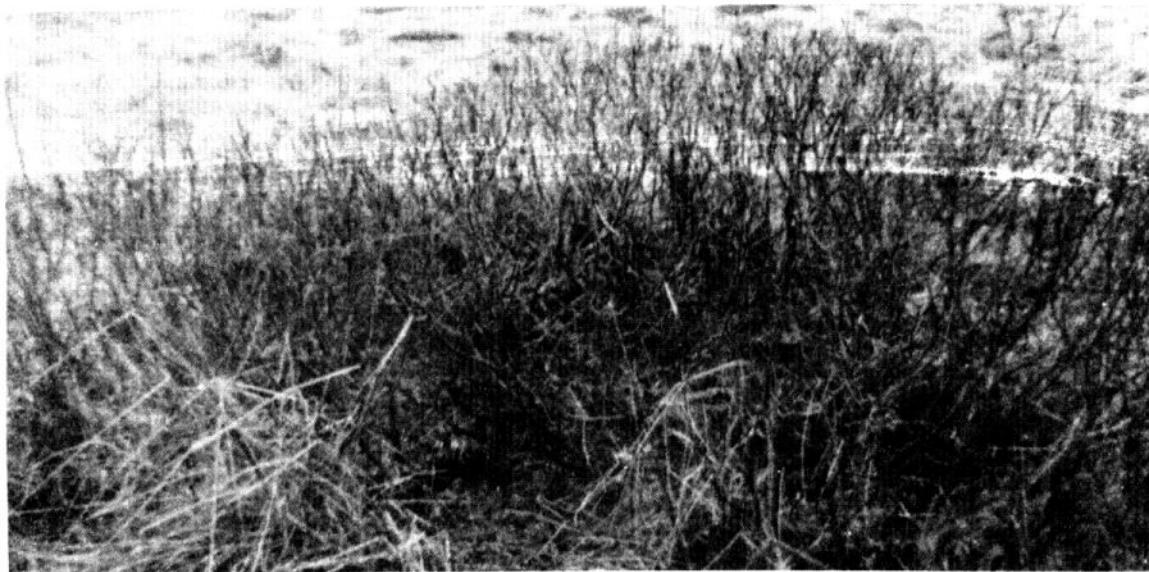
Tímto článkem rovněž žádáme terénní pracovníky CHKO Slavkovský les, aby si na vlhkých až mokrých lučních biotopech všímali porostů nízkých vrub, neboť s ohledem na údajné starší nálezy v širším okolí (byť mnoho let nepotvrzené) nejsou další lokality vrby borůvkovité na území CHKO Slavkovský les vyloučené. Sběry (po preparaci, tedy vylišované) zašlete s údajem o lokalitě, datu nálezu a jménem nálezce na adresu:

ing. Jaroslav Kobližek, Lesnická fakulta VŠZ, Zemědělská 3, 613 00 Brno.

Vrba borůvkovitá je maximálně 90 cm vysoká, větve mají hnědočervenou barvu, listy jsou eliptické až tupě zašpičatělé, sivě zelené s červeným nádechem, celokrajné, cca 1-2(3) cm dlouhé, cca 1cm široké, připomínající listy vlochyně, krátce (3-4 mm) řapíkaté, obvykle přitisklé k větvě, lysé, mají 7 výrazných, na rubu vyniklých načervenalých žilek, pupeny jsou červené, semeníky lysé, jehnědy jsou dlouze stopkaté s několika listy a rozkvétají zároveň s olistováním, tobolky v době zralosti jsou červenavé (srovn.Chmelař et Kobližek J., 1985 Zpr. ČSBS, Praha, 20:81-102).



POROST VRBY BORŮVKOVITÉ V UPOLÍNOVÉ LOUCE





Partie ze Světlé hory



Chráněná krajinná oblast Šumava patří k nešim nejznámějším velkoplošným chráněným územím, po Českém ráji a Moravském krasu také k nejstarším chráněným územím ČSR. Byla zřízena výnosem ministerstva kultury ČSR v roce 1963. Co do rozlohy, která činí 1630 km², patří k největším ve střední Evropě. Zaujímá zaschvalý komplex pohraničních hvízdů při státní hranici s Rakouskem a NSR. Asi dvě třetiny její rozlohy náleží do Jihočeského kraje a jedna třetina do Západoceského kraje.

Šumava byla vyvrásněna v prvohorách. V dalším období došlo vlivem eroze a zvětrávání k jejímu zárovnávání a snižování, až získala ráz mírně zvlněné paroviny. Na počátku třetihor vlivem alpinského vrásnění

návštěva u kolegů

došlo k rozlámání pohoří na jednotlivé kry a započala silná erozní činnost vody. Ve čtvrtohorách se značně ochladilo klíma celé severní polokoule a skandinávský pevninský ledovec postoupil až do střední Evropy. Vrcholy některých nejvyšších šumavských hor byly v té době pokryty menšími svahovými ledovci. Po jejich ústupu vznikla řada charakteristických útvarů, jako jsou kamenná moře, suťové průduky a po ledovcích zde zůstaly vyhloubené pánve zvané kary, které se v některých případech staly přirozenými vodními nádržemi - jezery. Na české straně Sumavy jich vzniklo pět. K nejznámějším z nich patří Černé jezero a Čertovo jezero, dále Plešné jezero, Prášilské jezero a jezero Laka.

Dnes patří CHKO Šumava k nešim nejzachovalejším přírodním celkům s rozsáhlými lesními porosty, které pokrývají téměř dvě třetiny plochy oblasti a jsou neodmyslitelnou součástí této krajiny. Je možné zde uvidět i zbytky původních pralesovitých porostů a velká rašeliniště, na nichž najdeme řadu vzácných rostlin a živočichů.

K nejnavštěvovanějším oblastem Šumavy patří státní přírodní rezervace Černé a Čertovo jezero. Zahrnuje obě jezera, vzniklá ledovcovou činností, a rozsáhlé horské smrčiny s Jezerní horou. Po horském hřebeni mezi těmito jezery probíhá evropská rozvodnice; vody z Černého jezera odtékají Černým potokem do Úhlavy, Berounky, Vltavy a Labem do Severního moře, vody z Čertova jezera odtékají do Rezné a Dunajem do Černého moře.

K turistickým zvláštnostem dáně dávne patřila prohlídka nejstarší šumavské státní přírodní rezervace Boubínský prales, která zahrnuje zbytek původního hercynského horského smíšeného lesa s padlým "králem smrků" a okolní lesní porosty. Vznikla rozhodnutím majitele v roce 1858, takže patří k nejstarším chráněným územím v Evropě s lesnickými výzkumnými plochami, sledovanými již více než 120 let. Tím se může pochlubit jen málokteré chráněné území na světě. V důsledku vysoké návštěvnosti ji bylo nutno oplotit, aby mohlo dojít k obnově přírczeného vývoje porostů. Prohlídka je proto možná pouze po obvodu rezervace po naučné stezce.

Dalším chráněným územím je SPR Bílá strž - hluboce zaříznuté údolí potoka s vodopády lemovanými horskými smrčinami, SPR Trojmězná hora - horské smrčiny na vrcholu Trójmezné a Plešné jezera. K turisticky velmi vyhledávaným územím patří divoký úsek údolní části řeky Vydry mezi Modřavou a Čenkovou Pilou zvaný Povydří, podél něhož vede i známá naučná stezka.

K typickým prvkům šumavské přírody rozsáhlých náhorních plošin, zvaných Pláně, patří rozsáhlá rašeliniště, z nichž většina je součástí chráněných území, jako je např. SPR Rokytské slati, SPR Mlynářská slat a SPR Jezerní slat s naučnou stezkou a vyhlídkovou věží. Rašeliniště údolního typu s bohatým porostem borovice blatky zahrnuje SPR Mrtvý luh u Volar.

V poslední době byla síť chráněných území rozšířena o dalších 12 chráněných přírodních výtvorů. Dva z nich jsou zřízeny k ochraně přirozených lesních porostů, dva k ochraně bývalých pastvin s porosty jalovce obecného, osm k ochreně dalších rašelinišť s mokřadní vegetací. Jedním z nich je údolní rašeliniště Borová Lada, známá spíše pod názvem Chalupská slat, s naučnou stezkou k vyhlídkové plošině u rašelinného jezírka.

Projektantem myšlenky spojit vody Vltavy s Dunajem byl lesní inženýr Josef Rosenauer. Stavba kanálu byla dokončena v roce 1822, délka kanálu je 45 km. Jeho výstavbou se umožnila doprava stavebního a palivového dřeva ze severních svahů Plešného a Tměstoličníku spotřebitelům, zejména do Vídne. Schwarzenberský plavební kanál je významná technická památka zaslouhující nás obdiv i péči.

Přední portál Schwarzenberského plavebního kanálu



Interiér Boubinského pralesa.



Bohatou šumavskou přírodu doplňuje charakteristická lidová architektura a další památkové objekty, jako jsou například zříceniny hradů Čachrov, Hus a Kunžvart. Typické ukázky rozložitých šumavských dřevěných chalup je možno zhlédnout např. na Stašku. Ve Volarech se nachází několik zechovalých objektů tzv. volarské architektury, blízkých alpskému typu horských staveb.

Chráněná krajinná oblast Šumava je významnou rekreační oblastí s řadou podnikových rekreačních středisek, objektů rekrece ROH, letních dětských táborů, hotelů a sportovních zařízení. Rozsáhlý rekreační areál představuje zejména Lipenská přehradní nádrž, jež zasahuje do jižní části oblasti. K turisticky hojně navštěvovaným místům patří také obce Srní, Modrava, Kvilda, Lenora, Volarov a známá rekreační střediska Starého, Žádov, Churáňov, Špičák a Železná Ruda.

Pro poučení návštěvníků bylo zřízeno několik naučných stezek, z nichž k nejzajímavějším patří NS Tříjezerní slat, Medvědí stezka s pomníčkem v místě zastřelení posledního šumavského medvěda v roce 1856, NS Churáňov a NS Železnorudsko.

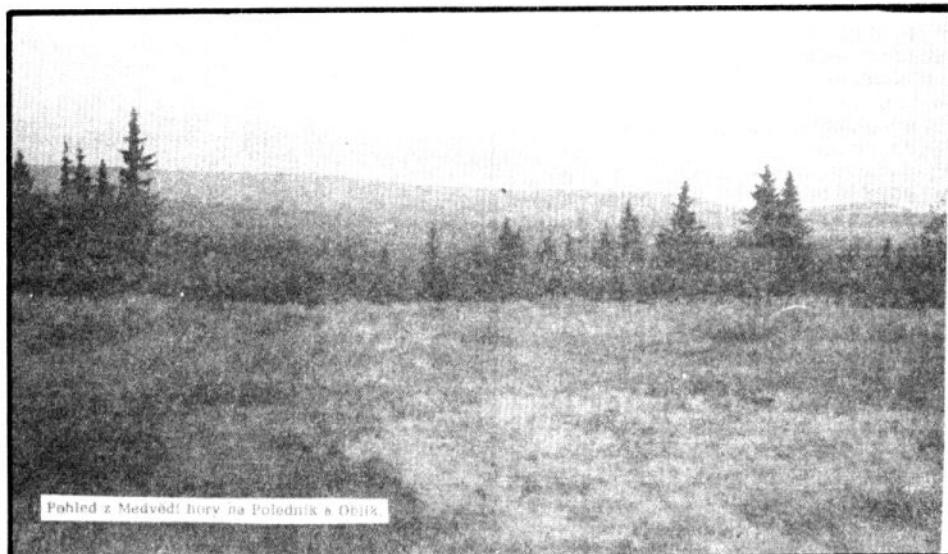
Šumavskou přírodu si dnes již nelze představit bez zemědělské výroby, zaměřené především na pěstování dobytka na rozlehlých horských pastvinách, ani bez lesního hospodářství s těžbou kvalitního dřeva a dřevozpracujícím průmyslem.

CHKO Šumava byla rovněž jako důležitá pramenná oblast vyhlášena v roce 1977 za chráněnou oblast přirozené akumulace vod.

CHKO Šumava má být v nejbližší době převedena do kategorie národních parků.



Cerné jezero.



Pohled z Medvědí horu na Poledník a Dědik



MUFLONI
V PŘEDJARI
foto: Wieser

mufloni zvěř

Muflon pochází z Korsiky a Sardinie, odkud byl dovezen do evropských obor koncem 18. století. U nás se výborně přizpůsobil, takže naši mufloni dosahují dnes nejlepších trof. jí na světě. Ve Slavkovském lese se chová v obore Studánka, ale i ve volné přírodě (okolí Bečova, svahy Lesného a Lysiny, Pluhův Bor atd.).

Mufloni berani mívají hmotnost 45 až 60 kg, muflonky 30 až 40 kg. Muflonky jsou buď bez rohů, nebo mají jen krátké, dozadu zahnuté růžky, dlouhé asi 10 cm. Starí mufloni mají na krku dlouhou tmavou hřívou, která se nazývá rouno. Na bocích má pes muflon světlejší žlutobílou skvrnu, které říkáme sedlo neboli čabreka. Oba tyto znaky muflonky nemají.

Můžeme říci, že mufloní zvěř je zvěří lesní, a proto zřídka kdy vychází do polí. K jejímu chovu jsou nejhodnější listnaté lesy v oblastech s mírnější zimou. Hlavním zdrojem potravy je tráva, výhonky keřů, a hlavně pes borůvci. Přirozeně že mufloni s oblibou sbírají žaludy a kaštany. Jídelníček mufloní zvěře je z hlediska škod v lese velmi příznivý a můžeme říci, že ze zvěře spárkaté, kromě zvěře černé, způsobují nejménší škody.

Mufloní zvěř žije v tlupách, pouze starí berani žijí samotářsky.

Říje začíná již koncem října a

obyčejně trvá až do začátku prosince. V této době dochází k bojům mezi berany a údery rohů o sebe je daleko slyšet. Mládata klesají muflonky od dubna do května, podle toho, kdy proběhla říje. Každá samice kladě obyčejně jen jedno mládě - muflonče.

Je zajímavé, že za tuhých zim spíš uhynou berani. Jsou méně odolní, protože během říje velmi zeslabí.

Beranům počínají růst růžky již ve čtvrtém měsíci. V prvním roce dosahují délky 10-16 cm, ve druhém roce pak 20-25 cm, ve třetím roce 35-40 cm, a ve čtvrtém 50-60 cm. Později mohou dorůstat délky až 90 cm a u kořene dosahují síly až 25 cm. Jednotlivé přírůstky jsou od sebe odděleny vrubem. Tvar rohů není jednotný, protože konce směřují někdy ke krku, jindy vybočují ven od těla.

Podobně jako u ostatní spárkaté zvěře i u zvěře mufloní mění se s přibývajícím věkem nejen vzhled těla, ale i její chování. Do věku jednoho roku připomínají muflončata tvarem těla i chováním jehnata. Ve věku 3-5 let jsou berani méně snášenliví a mají silnější konstrukci těla. S přibývajícím věkem se stávají stále nesnášenlivějšími. Přirozeně že odhad věku nám usnadní i délka rohů.

Potrava muflona sestává z velkého

množství rostlin, ale nejvíce je zastoupen borůvčí. Tam, kde nerosty, neměli by být mufloni vůbec vysazováni. Krmivo muflonům předkládáme do podobných krmelců jako zvěři srnčí. Musíme však vzít v úvahu skutečnost, že muflon potřebuje tekutou vodu, protože ze spárkaté zvěře nejvíce pije. Ročně počítáme se spotřebou 2 kg soli na 1 kus. V zimních měsících musíme muflonům uvolňovat porosty borůvčí.

Mezi hlavní způsoby lovu muflonů zvěře patří šoulačka a čekaná. Je však nutné si uvědomit, že mufloni nedodržují ani ochozy, ani přesný čas vycházení na pastvu. Lov muflonů zvěře je povolen na celém území republiky od 1. září do konce roku.

Poprvé se pokusil chovat muflony v Evropě Evžen Savojský na konci 18. století. Několik zvířat dovezl do Vídna, odkud se dostala do dalších zoologických zahrad a obor. Roku 1868 až 1869 byli vysazeni na Slovensku a vypuštěni do oboru Gýmeše v okresu Zlaté Moravce. Později došlo k vysazení muflonů i v Čechách, roku 1878, na Hluboké i jinde, takže Československo se stalo jejich hlavním domovem v Evropě.

Život muflonů líčí S. Mottl v časopise Myslivost z roku 1957:
"Rájné tlupy, které jsou mnohem menší, střeží někdy starý muflon, který je pámem tlupy. Není to však pravidlo, neboť častěji střeží tlupy

stará muflonka. Spatří-li nebezpečí, vyráží strážce prudký hvízd, na který tlupa reaguje okamžitým úprkem. Po uběhnutí krátké vzdálenosti se zvěř na okamžik zastavuje, krátce jistí a pokračuje pak v útěku. Běhat umí velmi rychle i v neschůdném terénu. Je schopna i při nepatrém rozbehlu, téměř z místa, přeskocit značně vysoké překážky. Při vytahování na pastvu, při pasení, jakož i při zatahování k odpočinku, zejména ráno a večer, ozývá se mufloní zvěř krátkým bečením, podobným hlasu ovce domácí. Bečením, které se podobá hlasu jehněte, ozývá se také muflonče. Tyto hlasové projevy mají zřejmě v tlupě svolávací význam. Několikrát se mi podařilo změnit směr klidně přecházející tlupy, když jsem při dobrém větru a v úkrytu tento hlas několikrát za sebou nepodobil. V některých případech přišla i velmi plachá zvěř ve volnosti do mé bezprostřední blízkosti. Důležitou roli v životě tlupy mají i pachové žlázy. Nezdá se však, že by měly takový význam jako u zvěře srnčí.

Tlupy vodí po většinu roku staré muflonka. Starí mufloni bývají v tlupě s muflonkami, s mladými muflony a s muflončaty jen v zimě. V létě jsou tlupy menší a jsou v nich kromě muflonek a muflončat jen mladí mufloni, obvykle dvouletí, vzácněji tříletí. Starí mufloni se potulují po honitbě osaměle nebo po dvou až čtyřech a jsou mnohem opatrnejší než tlupy muflonek s muflončaty."

PODSTAVEC POMNÍKU DÍKUVZDÁNÍ V BEZVĚROVĚ (foto Wieser)





MUFLON Z
OBORY STU-
DÁNKA
(foto Harv.)

informace —

Všem čtenářům našeho bulletinu se omlouváme za zpožděné dodání Arniky č.23. Jen bývá zvykem u daleko serióznějších tiskovin, kdy se podobné skluzy svedou na tiskárnu, nedostatek dodávek papíru apod., my nepochopitelně musíme konstatovat, že u nás tomu tak nebylo. Tiskárna plní dohody stoprocentně, za což jí patří veliké uznání a díky. Celá příčina tkví v daleko prostějím vysvětlení. Do redakce se vplížila menší epidemie a jelikož naše redakce není personálně přebubřelá, dostavil se výsledek zcela zákonité. Vše se v dobré obrátilo a tak většina z vás dnes dostala Arniku č.23 i s Arnikou č.24. Omluvte proto i neaktuálnost některých příspěvků v č.23. Nakonec snad jen dovětek, že vír dějinných událostí v naší republice se v tomto případě nedotkl ani v nejmenším mne, odpovědného redaktora, ani naší Správy CHKO SL, ani zázemí našeho vydavatelského nadání. Všichni se navzájem známe natolik, že nemusíme dále tuto věc rozvádět. Příčinou byla skutečně menší nemoc a tak vám všichni děkujeme za projevenou důvěru, starosti a těšíme se na další budoucí mnohaletou příjemnou spolupráci. Redakce.



Rovná

ING. STANISLAV WIESER

Doporučuji čtenářům Arníky, kteří se zajímají o některou z realit tzv. socialistického budování v regionu Slavkovského lesa, aby vyhledali v TVORBĚ č.1/1990 reportáz Rovná (str. 11 až 13). Možná, že někdo ze čtenářů v Rovné dosud nebyl. Doporučujeme-li přímo či nepřímo náměty na výlety do zajímavých míst naší chráněné krajinné oblasti, pozvánka do Rovné v obvyklém umyslu tu podána nebyla. Myslím, že článek ve Tvorbě by do Rovné mohl přivést i z daleka lidí, kteří se chtějí zamyslet nad tím,

PANORAMA SOCIALISTICKÉ VESNICE ROVNÁ • NEREÁLNÝ ZÁMĚR USKUTEČNĚNÝ V PODMÍNKACH REALNÉHO SOCIALISMU

co je důležitou myšlenkou autorů reportáže T. Ferťeka a R. Bajgara. Cituji: "Paneláky, statek, garáže, zahrádky; vzniklo rozsáhlé zastavěné území, kde se snad dá oddělené bydlet, pracovat a parkovat. Ale žít? Na Rovné vznikl soubor staveb, a ne fungující vesnice. Už základní osvícená myšlenka obsahovala spoustu velmi neracionálních a realitu ignorujících prvků. Ale takové už utopiccké myšlenky bývají a samy o sobě přitom mohou mít svůj smysl. Horší je, když realitu ignoruje ten, kdo utopii prakticky realizuje, ještě horší, když ji realizuje nekvalitně, a katastrofa nastává, když si lidé na tuto deformaovanou skutečnost zvyknou, považují ji za normální a hledají v ní způsob soukromé existence. Oni si to přece nevymysleli, oni tu jen žijí.



Nadkrok na severozápadní část Rovné v uspořádaném zorném úhlu se příliš neliší od představ projektantů této obce. Ledasco z těchto staveb neslouží svému účelu, dokonce i některé rodinné domky zůstávají neobydlené.

Snažíme se pochopit. Pochopit ty, kteří posledních čtyřicet let vytvářejí v Československu novou společnost. Porozumět jejich nadšení a přesvědčení, že to, co dělají, je správné.

Svůj přednáškový seriál diapositivu o problémech CHKO Slavkovský les jsem předváděl vždy poměrně úzkemu okruhu posluchačů, z nichž vždy někdo s údivem reagoval na sekvenci snímků z tzv. socialistické vesnice Rovná. Snažil jsem se komentovat obraz objektivně v duchu blízkém citované reportáži. Tedy už nejde o kritiku (svého času odvážnou), ale o pochopení, kte-

rým záměrně končím citát.

Nemyslím si, že všechni lidé z Rovné odejdou dobrovolně (nebo dokonce nedobrovolně jako někdejší vystěhovači ze zdejších zaniklých obcí). Rád bych věřil působení nových nadějí. Domov a krajina domova nabývají nového smyslu.

Mám rád, moc rád, Slavkovský les jako krajину svého domova, ale nedovedu si představit, že bych bydlel v Rovné. U mne bude příčina i v tom, že nedovedu domov tvořit, jenom jej přijímám.

ZNOVU KOUPÁNÍ NA KLADECKÉ

MIROSLAV
TRÉGLER

Koupat či nekoupat na Kladské a proč? Touto otázkou se zabývala anketa, která proběhla v roce 1988 v aktívě dobrovolných spolupracovníků správy CHKOSL (výsledky publikovány v ARNICE č. 22). Nadpoloviční většina zúčastněných se vyslovila proti koupání. Další dějství se odehrávalo opět na pláži Kladského rybníka. Teplé a suché léto roku 1989 sem přilákalo nejednoho koupajícího.

Onoho srpnového rána jsem si přivystal, abych byl na Kladské dříve než návštěvníci a mohl si v klidu projít celou naučnou stezku. Vzrušoval mne krásný pocit neustálého poznávání i zdánlivé poznání a s radostí jsem přehlížel všechny ty kozáky a holubinky, kterými by konzumní houbař jistě nepohrdl. Odpadky kolem chodníku jsem přehlížel už méně radostně. Se smíšenými pocity jsem došel na pláž. Přivítala mě udusaná tráva, rozrážené obaly věcho druhu, ošlapané kořeny stromů a polámané a pošlapané listy kosatců, které zde "překážejí" při vstupu do vody.

Takovýto pohled mě chtě nechtě utvářoval v názoru, že chceme-li již dnes chránit tentle kus přírody, je nutné koupání zakázat a dodržování tohoto zákazu přísně kontrolovat. Ideál ekologicky uvědomělých návštěvníků a to alespoň většiny z nich, je asi vizí budoucnosti, je-li to vůbec reálné. Mimochodem, kosatec žlutý nepochází sice podle obecného zařazení mezi ohrožené druhy, ale dle platné vyhlášky č. 54/1958 je druhem úplně chráněným a společenské ocenění jedné rostliny je odhadnuto na Kčs 50.- Jak se lze dívat na chování těch, kteří si bezohledně razí kosatci cestu k vodě?

Dějství roku 1989 asi skončilo. Po krátké přestávce se rozehraje dějství další. Bude stejně rozpačité jako to předchozí?





BUDOVÁ ROZESÍLATELSTVÍ MINERÁLNÍ VODY V KARLOVÝCH VARECH (1880)

O KARLOVARSKÉM ZŘÍDELNICTVÍ

PhDr. STANISLAV BURACHOVIC

VÝVOZ MINERÁLNÍ VODY

V Karlových Varech se minerální voda oproti Mariánským Lázním a Františkovým Lázním začala vyvážet se značným zpožděním. První úvahu o možnosti rozesílat karlovarskou vodu nacházíme ve spisu dr. Michaela Reudenia "Observationes Carolinæ" z roku 1611. Karlovarští se dlouho úporně bránili vývozu své vody, neboť se obávali poklesu lázeňské návštěvnosti. V roce 1718 si dokonce vymohli císařský dekret zakazující vývoz minerální vody a soli. Tento zákaz pak město opětovně vydalo i v letech 1738 a 1740. Vývoz minerální vody byl výjimečně umožněn jen privilegovaným osobám na povolení panovníka. Teprve pod dojmem rostoucích příjmů Mariánských Lázní a Františkových Lázní z vývozu vody začali v Karlových Varech kolem roku 1830 uvažovat o vlastním exportu. Velké zásluhy o prosazení vývozu karlovarské vody si získali dr. Adolf Pleischl, dr. Gallus Hochberger a dr. Eduard Hlawaczek. V roce

1843 byl povolen pokusný vývoz vody, stáčení začalo 22. května 1843. Prvním vývozem vody se stal J.A. Hecht z Františkových Lázní. V roce 1844 rozesílal téměř 90 000 džbánků minerálky. V pronájmu karlovarského rozesílatelství vody se po Hechtovi vystřídali Damm a Seifert, město, Knoll, Mattoni a Schottländer. Největší rozmach exportu byl dosažen pod vedením Heinricha Mattoniho od roku 1857. Vývoz minerální vody, v novější době hlavně Mlýnského pramene, se stal jednou z tradičních karlovarských specialit a a trvalým zdrojem zisku pro městskou pokladnu.

VŘÍDELNÍ SŮL

Vřídelní sůl se v Karlových Varech vyrábí a prodává už přes 250 let. V roce 1708 na možnost výroby a vývozu soli z vřídelní vody upozornil dr. Gottfried Berger. Na popud dr. Friedericha Hofmanna z Halle začal roku 1732 karlovarský barvíř Bernhard Richter vyrábět a prodávat vřídelní sůl. Dr. Hofmann pak v roce 1734 vydal propagativní spis o vřídelní soli. Jejím vlivem odbyt karlovarské soli rychle rostl. Z iniciativy karlovarských měšťanů, kteří se báli poklesu lázeňské návštěvnosti, byl však roku 1738 vývoz soli přísně zakázán. Až v roce 1764 dr. David Becher prosadil obnovení výroby a vývozu soli. Sám navrhl důmyslnou technologii odpařování vřídelní vody v měděných kotlích. Kolem roku 1780 se ročně vyrábělo asi 250 kg soli, produkce se stále zvyšovala. Od odpařovací metody dr. Bechera bylo upuštěno až v roce

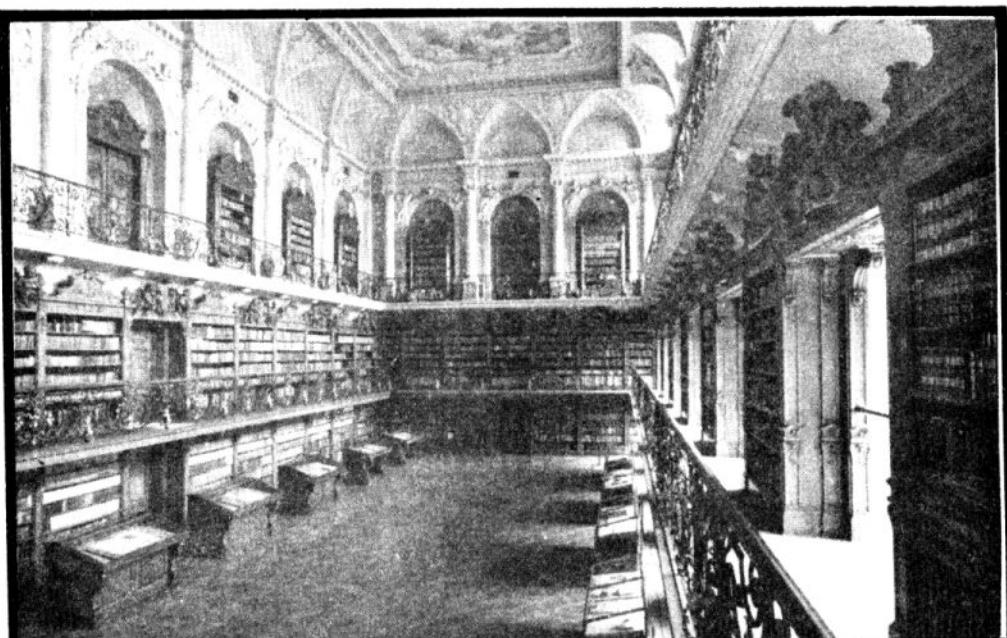


dr.DAVID BECHER (1725 - 1792) - slavný karlovarský lékař 18. století, průkopník vývozu vřídelní soli.

1878, kdy se plně přešlo na uhelné a parní vytápění varných kotlů. Vyráběly se dva druhy soli: původně jen krytalická, od roku 1882 také prášková, která prokázala lepší léčivé účinky.

Sál se v 1.půli 19.století prodávala v plechových krabiciích, později ve skleněných lahvíčkách s obsahem 125 g. V roce 1868 činila produkce vřídelní soli 3 000 kg, kolem roku 1900 se vyváželo už přes 60 000 kg ročně. Kromě soli se vyráběly tzv. vřídelní pastilky s přísadou cukru, vřídelní výluhy a vřídelní mýdlo.

Reprezentantem staré tradice karlovarského zřídelnictví je dnes státní podnik Západoceská zříďsla. Zajišťuje jímání, stáčení a vývoz minerálních vod z Karlovy Varů, Kyselky, Koruny, Nové Vsi, Mariánských Lázní a Františkových Lázní.



KLÁŠTER TEPLÁ - HISTORICKÁ KNIHOVNA

CHKO SLAVKOVSKÝ LES



ocún jesenní

colchicum autumnale

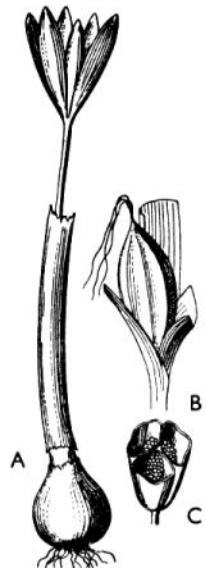
ČELEď: LILIOVITÉ - LILIACEAE

Lidové názvy: jeseňka, luční matečník, naháč, naháček, ocoun, sirotka, zimovít.

Léčivka - nejvyšší obsah alkaloidů obsahuje semena a hlíza, jež se sbírají pro výrobu léčiv. Alkaloid colchicin se používá jako účinný prostředek vyvolávající umělé mutace, a tím i změny dědičnosti rostlin.

Tajemnou rostlinou podzimních slavkovských luk je ocún jesenní (*Colchicum autumnale*), lidově nazývaný neháček. Říká se mu tak proto, že z podzemní trávy ční pouze jeho naružovělý květ bez listů. Ocún je pozoruhodný tím, že jako jediná rostlina má semeník pod zemí. V zemi asi 20 cm hluboko roste totiž hlíza, z níž během léta čerpal vyvíjející se květ potravu; hlíza po odkvětu odumírá. Vlastní květ, těsně vedle hlízy, je dole nepatrně rozšířen, je to zárodeček hlízy budoucí. Z podzemního semeníku vede dlouhá čnělka až do koruny květu. Trubka, která prorůstá zemí, je chráněna blanitou pochvou. Protože ocún kvete na podzim, vydrží jeho květ poměrně dlohu, aby mohlo dojít k opylení. Oplodněné vajíčko přezimuje v zemi a teprve na jaře se tlačí semeník spolu s listy nad zem. Listy unikají obyčejně pozornosti, protože jsou při zemi. Nápadnější je již tobolka se semeny, která leží v jejich středu. Proto se z neznalosti říkalo, že ocún má nejdříve semena a teprve potom kvete. Na jaře se současně počíná tvořit i nová hlíza. Podle hloubky semeníku můžeme také určit, jak hluboko na dané louce půda zamrzá, protože semeník je tak hluboko, aby byl mimo vlivu mrazu.

Celá rostlina je prudce jedovatá, neboť obsahuje alkaloid colchicin, ovlivňující dělení buněčného jádra. Smrtelná dávka pro člověka je pět tisícíngramu.



Colchicum autumnale (ocún jesenní).
A — kvetoucí rostlina,
B — část listů a tobolka,
C — průřez tobolkou.

